

CUPRINS

PREFAȚĂ	7
CUVÂNT ÎNAINTE	9
CAPITOLUL I. <i>Barocul – universul permisiv al expresiei</i>	9
I.1. <i>Etimologie, sens, semnificație</i>	11
I.2. <i>Între afecte și „defecte” – dualitate și paradox</i>	15
I.3. <i>Culoarea unei epoci</i>	18
I.4. <i>Sunetul baroc între autentic și modern</i>	23
I.5. <i>Ornamentica – accesoriu defnitoriu al barocului</i>	26
I.6. <i>Convenția sau pactul interpretului cu partitura</i>	31
I.7. <i>Noțiuni de tehnică și estetică în creația lui G. F. Händel</i>	40
I.8. <i>Georg Friedrich Händel – pictor de emoții sonore</i>	44
CAPITOLUL II. <i>Mit, seducție, mister</i>	47
II.1. <i>Divide et impera: Agrippina și Rodelinda</i>	47
II.1.1. <i>Agrippina (HWV 6) – „Nihil domi impudicum, nisi dominationi expediret”</i>	48
II.1.2. <i>Rodelinda, regina de’ Longobardi (HWV 19)</i>	76
II.2. <i>Despre dragoste și alți demoni</i>	100
II.2.1. <i>Melissa (Amadigi di Gaula, HWV 11)</i>	102
II.2.2. <i>Alcina (HWV 34)</i>	119
II.3. <i>De la mitologie la tipologie</i>	139

CUPRINS _____

II.3.1. <i>Atalanta (HWV 35)</i>	139
II.3.2. <i>Deidamia (HWV 42)</i>	154
CAPITOLUL III. <i>Concluzii</i>	179
III.1. <i>Tipare sonore și arii-pattern în opera lui G. F. Händel</i>	179
III.2. <i>Operele lui Händel în actualitate</i>	187
III.3. <i>Vechi și nou în abordarea personajelor feminine ale operelor lui Georg Friedrich Händel</i>	189
BIBLIOGRAFIE	193

CUVÂNT ÎNAINTE

Mister, feminitate, echivoc, contraste, imagini suprapuse, în continuă mișcare, vocalitate, timbru, detalii tehnice, grafice, scheme, noțiuni de stil și interpretare sunt ingredientele acestei cărți prezentate cu intenția de a înțelege o lume cu totul aparte: opera barocă. Având ca reper unul dintre cei mai reprezentativi compozitori ai genului, Georg Friedrich Händel, și alegând din multitudinea de personaje feminine câteva caractere (tipologii), incursiunea în acest univers poate fi, deopotrivă, incitantă și... educativă.

Femeia-regină, femeia-vrăjitoare și femeia-zeiță sunt – deși desprinse din poveste – extrem de autentice în trăirile lor. Tumult, pasiune, paroxism, germeni ai nebuniei se regăsesc în proporții atent dozate în operele baroce alese spre exemplificare: Agrippina, Rodelinda, Alcina, Amadigi di Gaula, Atalanta și Deidamia.

Ce este prea mult și ce este prea puțin în interpretarea unei arii baroce? Unde începe exagerarea și unde se termină bunul gust în ceea ce privește ornamentația? Ce este permis, din punct de vedere tehnic, și ce este considerat tabu în a jongla cu vocea? Atac de glotă, retenție bruscă a unui sunet, legato permanent, *portamento*, *glissando* – care sunt „așii” în interpretarea barocă? Nu există rețete universale valabile, însă trebuie totuși întrunite două condiții: flexibilitatea/suplețea, generozitatea, ambitusul vocii și o imaginație combinatorie excepțională. Dacă pe o foaie de hârtie sau într-un program Word „il mio dolor” poate apărea în variate combinații grafice – IL MIO DOLOR,

il Mio dolor, il mio DOLOR, IL MIO DOLOR, Il Mio Dolor –, în sunet, posibilitățile de a face vie durerea (*il dolor*) sunt, deși mai restrânse, infinite ca intensitate și forță de expresie. „Il mio dolor” poate crește până la cele mai înalte culmi ale paroxismului și se poate adânci în abisurile celei mai negre resemnări. Între cele două extreme, poate varia de la zâmbet deznădăjduit, sarcastic, ironic, malițios, vindicativ, până la plânsul transformat în bocet tulburător.

Angela Șindeli

CAPITOLUL I

Barocul – universul permisiv al expresiei

I.1. ETIMOLOGIE, SENS, SEMNIFICAȚIE

Noțiune plină de contradicții, barocul continuă să rămână un termen pe cât de fascinant, pe atât de echivoc. Controversa începe chiar prin precizarea originii cuvântului, cu dublă proveniență. El se aplică, se pare, mai întâi perlelor de formă neregulată, importate de portughezi din India (*perlas barrocas* sau *berruecos*). Dar există indicii, total independente de această noțiune, de folosire a cuvântului și în legătură cu figura silogistică scolastică *baroco*, asimilată ironic sofismelor și pedanteriei. Esențial este faptul că ambele sensuri fixează ideea de straniu, surprinzător, ciudat, bizar, într-o accepțiune negativă, bine precizată încă la sfârșitul secolului al XVII-lea, pe deplin consolidată în cel următor¹. Dicționarul Academiei franceze (ediția din 1740) precizează: „Baroc se folosește de asemenea în sens figurat pentru *neregulat, bizar, inegal*. Un spirit baroc, o expresie barocă, o figură barocă”. Sensul popular, tradițional, aproape invincibil, rămâne mereu același: neregulat, imperfect, bizar, urât, extravagant, fals, ridicol, strident, identificat cu prostul gust, exagerarea, emfaza, dezordinea, lipsa simțului estetic². Pentru Quatremère de Quincy, barocul în arhitectură are o nuanță de bizar, de rafinement abuziv. Ideea de baroc o atrage după sine pe aceea a ridicolului împins la exces. Ultimul mare detractor al barocului, Benedetto Croce se raporta la acest

¹ George Călinescu, Matei Călinescu, Adrian Marino, Tudor Vianu, *Clasicism, romantism, baroc*, Editura Dacia, Cluj, 1971, p. 56-57.

² G. Călinescu, M. Călinescu, A. Marino, T. Vianu, p. 57.